

Samenvatting project: Een kijkje in de poppenkast. Horen, voelen, doen en ontdekken. *A look behind the scenes of puppet theatre. Sensory Puppetry. Seeing, hearing, feeling and exploring.*

Een tastbare, spraakmakende en opvallende ontmoeting met internationale en karakteristieke poppentheaterfiguren. *A touch-and-feel meeting with international and characteristic puppet theatre figures.*

Ik ben niet blind. Mijn ogen zijn blind! *I'm not blind, but my eyes are!**

Realisatie van een ervaringsruimte en een Nederlands- en Engelstalig (reizend) poppentheaterproject voor jonge en oude visueel beperkten en hun ziende begeleiders. Uitgangspunten: op speelse, associatieve, educatieve en tactiele wijze in aanraking komen met het (volks)poppentheater, aanverwante kunsten en de diverse poppenspeltechnieken door middel van een mini pop-upexpositie met een vijftigtal theaterpoppen, artefacten, prenten en o.a. braille- en gesproken teksten met als extra een speelse presentatie/klein poppentheateroptreden.

*Ik ben niet blind. Mijn ogen zijn blind! *I'm not blind, but my eyes are!* Quote van een voor het project geïnterviewde blinde.

Reflectie, creatie en samenwerking

Reflectie is een van de competenties die kinderen, jongeren en ouders in deze eeuw hard nodig hebben. Hoe kun je met visueel beperkten reflecteren op het door ons gecreëerde poppentheeraanbod? In dit project geven wij de jonge en oude deelnemers/bezoekers de gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan. Daardoor wordt hun reflecterend vermogen vergroot. Beide doelgroepen – visueel beperkten en hun begeleiders – leggen een uniek parcours af tussen historische en hedendaagse poppentheaterfiguren, objecten en het optreden. Blinden en zinden delen elkaars ervaringen en voorkeuren: een verrijking van hun leefwereld. Wij hopen op deze wijze een leerzaam, innovatief en interactief project te realiseren, niet alleen voor visueel beperkten, maar ook voor onze reguliere bezoekers (scholieren, studenten, toeristen, passanten, familiebijeenkomsten, groepsbezoek etc.).

Het poppentheater komt tot leven door:

- Duidelijk voel- en herkenbare poppentheaterensceneringen (figuren en voorwerpen in diverse materiaalsoorten en vanuit diverse invalshoeken).
- Audio-ondersteuning d.m.v. geluid-, muziek- en filmfragmenten en gesproken teksten in het Nederlands en in het Engels door een native speaker.
- Verhalende, prikkelende en beeldende teksten (documentatie/literatuur/poëzie) in braille en grootletter/zwartschrift (Jumboletter/combilezen) en een Poppentheatervoel-, kijk-, tekst- en luisterboek.
- Tactiele reliëftekeningen in zwart-wit van enkele tot de essentie teruggebrachte (spel)weergaven van de te tonen driedimensionale poppentheaterfiguren.
- Illustraties in zwart-wit en in felle kleuren.
- Poppenspelletje met aandacht voor de diverse poppentheatertechnieken.
- Speciale extra attentiepunten: gebruik van tast-, geur- en gehoorzintuigen.
- Websitepagina's (Nederlands en Engels).

Expo-units

Een en ander wordt gepresenteerd door middel van een vijftal kartonnen, en speciaal voor het project ontworpen, prettig voelbare en stevige expo-units die voorzien zijn van geleidelijnen, markeringen en teksten in groot-schrift en braille.

Aanraken mag: poppentheaterobjecten, -attributen en -figuren

Getoond en geëxposeerd worden o.a.:

- Een poppenkast en handpoppen van beeldend kunstenaar Simon Moulijn (1866-1948).
- Een door Erwin Olaf gemaakte foto uit de serie Blacks van een geblindeerde narfiguur omgeven door speelgoedhandpoppen – en een tactiele grafische visualisering hiervan door middel van een lijntekening/beeldallusie in reliëf.
- Een strofe in braille en grootletter uit een speciaal in 1990 voor het Poppenspe(e)lmuseum gemaakt gedicht door Simon Vinkenoog (1928-2009).
- Een 'voelbaar' narrenpak op een torso in 'witten' – gemaakt door o.a. kostuumontwerper Rien Bekkers. Uitvoering in diverse materiaalsoorten in grote en kleine vormen: texturen van stof (ribfluweel, gekeperde- en spijkerstof, katoen, wol, vilt, kant, fluffy materiaal), leer (suède), metaal, metallics, gaas, glas, nylon, riet/stro, been, touw, vlas/sisal, veren, brei-/borduurwerk, kunststof en toevoegingen van diverse geuren/kruiden etc.
- Een 'popkopballenbol' vervaardigd door keramist Jan van Leeuwen (1943-1992) in gebakken klei, rubber en in kunststof.
- Enkele oude stangpoppen, marionetten, wayangfiguren en -attributen in diverse technieken en materialen (golek – hout/stof, klitik en topeng – hout, kulit – leer/been/stro, wayanglamp in de vorm van Garuda/mythische vogel – messing, en houtsneden/reliëfplanken met afbeeldingen van wayangkulitfiguren), trekpoppen, Turkse schimmen, attributen en paraferalia in o.a. stof, hout, metaal, kunststof, leer, plastic etc. + enkele slaginstrumenten (gamelan: gongs)

Informatie en presentatie: documenten, letter-, braille- en gesproken-teksten, (reliëf)tekeningen, een website en een demonstratie

De websitepagina, de expo-units en tweetalige ingesproken teksten (via een Daisy-speler*, een cd/dvd en een Apple iPad Pro tablet voorzien van apps* voor visueel gehandicapten), film- en geluidsfragmenten, een brochure en documentatie in het Nederlands en in het Engels met informatie in grootletter (zwartschrift: formaat A4/A3) en in braille op gewoon- en zwelpapier en transparanten (ViewPlus-techniek of Twin/Clear Vision), combiteksten (braille + zwartschrift), reliëftekeningen, grafische voorstellingen, afbeeldingen en duidelijk aansprekende illustraties van Elsje Zwart, tweetalige flyers in combischrift en een Poppentheatervoel-, kijk-, tekst- en luisterboek begeleiden het project.

Extra: een kleine poppentheatervoorstelling en een ludieke demonstratie/uitleg van de diverse poppentheatertechnieken en de ontstaansgeschiedenis van de poppentheatervormen.

Poppentheatervoel-, kijk-, tekst- en luisterboek

Het Poppentheatervoel-, kijk-, tekst- en luisterboek zal in drie versies beschikbaar zijn. Naast een uitgave als tekstbestand (Jumbo-/grootletter, zwartschrift) in het Nederlands en in het Engels en voorzien van afbeeldingen van poppenkastfiguren in een theatrale enscenering, zal ook een uitgave gerealiseerd worden in braille in combinatie met zwartschrift. Toegevoegd zijn een tiental tactiele plaatjes op zwelpapier en een cd/dvd met o.a. gesproken teksten. Een tweetalige digitale versie is via de speciale websitepagina's te bekijken, te lezen en te beluisteren.

Combischrift, boek in eigen beheer

Het Poppentheatervoel-, kijk-, tekst- en luisterboek bevat combischrift: het woordbeeld van braille- en zwartschriftzinnen beginnen op dezelfde hoogte en overlappen elkaar; braillezinnen zijn langer. Door de synchroonlopende combinatie en positionering van braille en zwartschrift is een positieve reflectie op de afbeelding en de gelijklopende tekst in zwartschrift en in braille voor zowel de blinde als de (slecht)ziende mee- en/of voorlezer mogelijk. Vragen kunnen over en weer gesteld worden en situaties kunnen worden vergeleken in relatie tot die van de (beschreven) illustraties en verschillende poppentheatertypen in het boek en de figuren en objecten in de expositie en het optreden.

Het voel-, kijk-, tekst- en luisterboek zal – om de kosten te drukken – in eigen beheer worden uitgegeven en geproduceerd door middel van een vierkleurenprinter en een Fuse Heater – oven voor zwelpapier. De teksten in braille en de gesproken teksten zullen door Transkript*, Dedicon* of het CBB* aangeleverd worden. De losse illustraties op zwelpapier worden gratis, of tegen een kleine vergoeding, ter beschikking gesteld aan onze blinde en slechtziende bezoekers.

Bibliotheekservice Passend Lezen (BPL)

De publicaties in de zogenoemde Jumbo Letter (Grootst lezen), in braille en de gesproken teksten (cd) worden door Bibliotheek Service Passend Lezen* ter beschikking gesteld aan hun leden. Hierdoor kunnen visueel beperkten ook na het museumbezoek elders 'nagenieten' van wat ze 'gezien' hebben.

Bronillustraties

De oorspronkelijke bronillustraties – waar de tactiele afbeeldingen en de zwart-wittekeningen van afgeleid zijn – worden in de locatie in groot formaat (A3/landscape) en meerkleurig getoond. Zij verduidelijken als het ware de historische 'setting' van de te tonen – en te voelen – driedimensionale poppen en objecten.

Jan Klaassen, Pulcinella, Semar en Karagöz

De in dikke en zwarte lijnen uitgevoerde tactiele tekeningen, en de teksten in het voel-, kijk-, tekst- en luisterboek, zijn een bewerking/adaptatie van eerder verschenen teksten en kleurrijke afbeeldingen uit de serie *Poppenspe(e)ltechnieken/Prints and texts on folk puppet theatre. Een educatieve reeks over het (volks)poppentheater/Puppetry techniques and characters, a Dutch language educational series that highlights folk and mainstream puppet theatre*. Een uitgave van het Poppenspe(e)lmuseum.

Met het verhalende voel-, kijk-, tekst- en luisterboek willen wij traditionele poppentheaterverscènes, -verschijningsvormen en -figuren door middel van wisselende tekst- en beeldvormen toegankelijk maken voor visueel beperkten en hun ziende begeleiders. Beide doelgroepen worden geconfronteerd met een uitgebreide en uitdagende variëteit aan afbeeldingen en woorden, waaronder poëzie en typische poppentheateruitdrukkingen.

Hoe zien de oud-Hollandse Jan Klaassen, de Italiaanse Pulcinella, de Turkse Karagöz en de Javaanse clown Semar er uit? Wat is een handpop, een masker en een commedia-dell'artefiguur? Hoe groot is een wayangpop of een stangpop ten opzichte van een kind of een volwassene? Waar worden de poppentheaterfiguren van gemaakt en wat is hun herkomst? Antwoorden op deze vragen kunnen door het getoonde in de expositie, de presentatie, via de website, d.m.v. audiofragmenten en het voel-, kijk-, tekst- en luisterboek gegeven worden.

Beeldallusies

De bewerkingen/beeldallusies zijn geen één op één 'hertalingen' van de bron-teksten en de originele afbeeldingen met de spelsituaties. Er wordt extra rekening gehouden met de fundamentele zichtbeperking van blinden of slechtzienden, zodat de opgenomen geabstraheerde illustraties ook via de tactiele weg begrijpelijk zijn. Dit impliceert een transformatie/vereenvoudiging van het beeld door de hoofdfiguur/de gebeurtenis duidelijk(er), centraal en zoveel als mogelijk is, vrijstaand in de illustratie te plaatsen, een aantal vormen en figuren sterk te minimaliseren en details weg te laten.

Een beeldallusie is een stijlfiguur of een zin-/toespeling, waarbij – indirect – naar iets verwezen wordt. In een beeldallusie worden bepaalde elementen van een bronillustratie in een iets gewijzigde vorm herhaald in de eindillustratie. Het beeldcitaat is een – bijna – exacte herhaling van een element uit de bron-illustratie. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de abstrahering/essentiële vertaling/beeldallusie van de te tonen geënceneerde foto van Erwin Olaf. In de grafische en tactiele voorstelling hiervan worden alleen de meest opvallende beeldelementen opgenomen.

Zwelpapier en transparanten

Onder de begeleidende prenten op zwelpapier staan een of twee verklarende woorden in braille en in zwartschrift; linksonder in het Nederlands, rechtsonder in het Engels. De woorden in zwartschrift hebben een grijstoon, waardoor deze niet worden meegenomen in het zwelproces tijdens het maken van de tactiele afbeelding. Al de afbeeldingen worden geplaatst binnen het kader van een door gestileerde lijnen aangegeven – voelbare en denkbeeldige – theateropening (lijsttoneel).

Als extra willen wij ook zogenoemde Twin- of Clear-visionkaarten aanbieden. Dat zijn voelbare reliëfweergaven van een (gekleurde) afbeelding en/of een gebrailleerde expositietekst en geperst in doorzichtig kunststof. Deze kaart wordt gecombineerd met een onderliggende kaart in kleur die bovendien voorzien is van een tekst in grootletter. Die tweede kaart is geschikt voor zowel slechtzienden als zienden. Door de combinatie van de eerste en voelbare transparante kaart en de tweede bedrukte en onderliggende kaart kunnen zienden en blinden over en weer hetzelfde document lezen. Deze methode is ideaal voor de bezoekers, aangezien de ziende en meestal oudere lezer de illustratie extra kan beschrijven, terwijl de brailletekst en de tactiele afbeelding kan worden 'gelezen en bekeken' door het blinde of slechtziende kind.

Vormgeving, iconografie en gebruik cognitieve functies

Veel aandacht zal worden besteed aan de opbouw en vormgeving van de expositie en de teksten, de documenten, en het voel-, kijk-, tekst- en luisterboek (lettertype: Verdana, 22 punts – schreefloze letter, formaat A4/A3 – portrait en landscape), tekstopbouw (korte zinnen, tekstblokjes – plezierig om te lezen voor jongeren en ouderen) en de relatie tot elkaar van beeld en tekst. Lezers en 'kijkers' worden zich bewust van de iconische functie van een afbeelding: de analogie tussen het getekende en de werkelijkheid. Zij kunnen zich hierdoor een duidelijker beeld vormen van de getoonde poppentheaterwereld om hen heen.

De volgorde van de onderwerpen en de daarbij behorende afbeeldingen zijn los van elkaar te gebruiken en ondersteunen de cognitieve functies.

De documentpagina's worden enkelvoudig afgedrukt en door middel van 'Wire-O' bijeengehouden: een stalen ringbandbindvorm die bij uitstek geschikt is voor het inbinden van documenten die plat en open moeten kunnen blijven liggen.

Vorbereiding, testfasen en samenwerking met intermediaire organisaties en auteurs

Project in vier fasen: onderzoek, overleg, uitproberen, testen en definitieve realisatie. Gedegen vooronderzoek door middel van het raadplegen van (vak)literatuur en expertise van Stichting Accessibility, Stichting drempelvrij, In het Donker Gezien*, MuZIEum*, het Van Abbemuseum* en gesprekken met specialisten en medewerkers en cliënten van onder andere Dedicon, CBB, Transkript en bijvoorbeeld Anneke Blok (ontwikkelingsbegeleider bij Koninklijke Visio en betrokken bij de totstandkoming van tastboeken) en blinde Tonny van Breukelen, auteur van o.a. 'Braille voor hulpverleners'.

Ook worden visueel beperkten op locatie bezocht, zoals jonge bezoekers van Bartiméus*, leden van Stichting KUBES*, de Oogvereniging, instellingen (Visio- en Bartiméusscholen) voor visueel beperkten en vele anderen.

Drie blinde middelbare scholieren/studenten van resp. 16, 17 en 19 jaar en lid van Club Orange* worden ingeschakeld om de (braille)teksten te beoordelen op leesbaarheid, begrip van bepaalde woorden en de te tonen poppen en objecten. De resultaten van deze samenwerking – ideeën, tips, concepten en prototypes – worden zoveel als mogelijk is meegenomen in de realisering van het project en de website.

Twee websitepagina's

De tweetalige websitepagina's zijn a.h.w. te beschouwen als een online versie (catalogus) van de expositie en de diverse documenten. Tevens bieden zij de bezoekers ook nog extra interessante achtergrondinformatie. Toegevoegd worden hyperlinks naar het poppentheater wereldwijd (incl. YouTube filmpjes).

*Bibliotheekservice Passend Lezen (BPL), onderdeel van de Koninklijke Bibliotheek: beschikbaarstelling van literatuur voor visueel gehandicapten d.m.v. o.a. gesproken- (audio) en brailleboeken en uitgaven in groot-letter en combilezen. BPL is tevens onderdeel van het netwerk van openbare bibliotheken (Den Haag).

*In het Donker Gezien: belevingscentrum voor bezoekers die de – donkere – wereld van blinden willen ervaren (Velsen-Noord).

*MuZIEum: informeert – als ervaringsmuseum over zien en niet-zien – bezoekers over het leven met een visuele handicap (Nijmegen).

*Van Abbemuseum: verzorgd o.a. interactieve rondleidingen voor blinde en slechtziende bezoekers – programma 'Special Guests' (Eindhoven).

*Dedicon: expertisecentrum t.b.v. het verzorgen van aangepaste lectuur voor mensen met een leesbeperking, waaronder blinden en slechtzienden (Grave).

*CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden. Verzorgen van documenten in zwartschrift en in braille (Ermelo).

*Transkript: stelt zich onder meer tot doel, lectuur en informatie toegankelijk te maken voor mensen met een leesbeperking (Zellik/Brussel).

*Bartiméus: kenniscentrum t.b.v. visueel gehandicapten – missie: 'de samenleving toegankelijker maken voor slechtziende en blinde mensen en op een creatieve manier de maatschappij bewust maken van de consequenties van een visuele beperking op het dagelijkse leven' (o.a. Zeist).

*Club Orange (Dedicon): jongeren met een visuele beperking die zich inzetten om informatie toegankelijk te maken voor iedereen (Grave, landelijk).

*Stichting KUBES: vrijwilligersorganisatie met als doel deelname van blinden en slechtzienden aan het kunstzinnige en culturele leven te stimuleren.

Delen van kennis en start van het project

De ervaringen die het Poppenspe(e)lmuseum heeft opgedaan met het blinden- en slechtziendenproject willen wij graag delen met erfgoedinstellingen en belangstellenden. Zo kunnen en mogen bijvoorbeeld ook andere (internationale) musea van onze ervaringen gebruik maken.

De eerste presentatie zal hopelijk plaats kunnen vinden tijdens 'Ieders Museum', de Gelderse Museumdag nieuwe stijl in oktober van dit jaar.

Projectdocument voor belangstellenden

Een rijk geïllustreerd en meer dan informatief document zal bij het realiseren van het project beschikbaar gesteld worden. Dit bevat verwijzingen naar websites (hyperlinks), (vak)literatuur, artikelen, scripties, uitdrukkingen (quotes/citaten/spreekwoorden), een verklarende woordenlijst, geeft informatie op het gebied en gebruik van reliëftekeningen, braille, vormgeving, tekstbehandeling, lettertypes, papierformaten en -soorten, voorkeur voor gebruik van materialen, apps, adressen van organisaties en leveranciers en geeft tips over het toegankelijk maken van het project voor blinden, slechtzienden en hun begeleiders.

Publiciteit en communicatie

Bibliotheekservice Passend Lezen wil graag participeren in het project en zal de tweetalige publicaties (gratis!) beschikbaar stellen aan hun leden en de landelijke bibliotheken (zowel in gesproken tekst als in zwartschrift/grootletter en braille).

Het project zal worden aangekondigd via bladen speciaal ontwikkeld voor blinden en slechtzienden, zoals Anders Bekeken, Iris, Moet je horen en OOGlid Magazine en via toeristische informatiepunten en -centra in de regio, landelijk en de Euregio. Ook wordt er bekendheid gegeven via de UNIMA (UNion Internationale de la MARionnette – wereldorganisatie op het gebied van het poppentheater) en de UNIMA Heritage Commission waarvan Otto van der Mieden – directeur-conservator van het Poppenspe(e)lmuseum – de Nederlandse vertegenwoordiger is namens de NVP-UNIMA (NVP: Nederlandse Vereniging voor het Poppenspel). Het project zal deel kunnen uitmaken van het internationale project 'Heroes of European and International Puppetry Culture', een samenwerkingsverband van internationale erfgoedinstellingen op het gebied van het poppentheater, die met hun aanhang/vrienden vele poppentheatermusea wereldwijd bezoeken.

Er worden verder contacten gelegd met het basis-, beroeps-, voortgezet en hoger onderwijs in de regio en ver daarbuiten. Extra publiciteit en promotie via de NVP, de Stichting Contact Theater Collecties (SCTC)*, de Nederlandse Museum Vereniging (NMV), Gelders Erfgoed, Stichting KUBES, Nationale Vereniging de Zonnebloem, Bartiméus, andere relevante organisaties en mond-tot-mondreclame.

*SCTC, een samenwerkingsverband met de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten/Theaterschool/ Bibliotheek – ArtEZ hogeschool voor de kunsten/Mediatheek Zwolle en Arnhem – Codarts, Hogeschool voor de kunsten/Mediatheek, Rotterdam – Fontys Hogeschool voor de kunsten/Mediatheek, Tilburg – Hogeschool voor de Kunsten Utrecht/Faculteit Theater – Hogeschool Zuyd/Bibliotheek, Maastricht – Nederlandse Vereniging voor Amateurtheater/Bibliotheek, Den Haag – Universiteit van Amsterdam/ Bibliotheek en Bijzondere Collecties en stichting Het Poppenspe(e)lmuseum.

Ook willen wij ons in de toekomst presenteren op de ZieZo-beurs (nationale beurs voor hen die niet of niet goed kunnen zien) en zal over het project geïnformeerd worden via de landelijke, regionale en plaatselijke pers en omroepen en sociale mediakanalen en netwerken, zoals Facebook, Instagram, WhatsApp, LinkedIn, Twitter, Snapchat, Pinterest, YouTube en de website WijzijnHeerde.

Het audiomagazine 'Tussen de Regels' (BPL) zal verslag doen over het project. Cliënten van BPL ontvangen – als zij een bepaalde vraag goed beantwoord hebben – een poppentheaterpresentje of vrijkaartjes voor een bezoek aan het Poppenspe(e)lmuseum. Er zal een audio-interview in 'ZiensWijs' (een uitgave van Dedicon) geplaatst worden en mogelijk ook in 'De Stem van Grave' (een uitgave van de Katholieke Stichting voor Blinden en Slechtzienden).

Adhesiebetuigingen

Naast de medewerking van Passend Lezen ontvingen wij o.a. adhesiebetuigingen en aanbevelingsbrieven van (visueel beperkte) Christiane Berkvens-Stevelinck, remonstrants predikante en emeritus hoogleraar Europese cultuur van de universiteit Nijmegen, bestuur van Stichting KUBES, van de UvA, afd. bijzondere collecties/Universiteitsbibliotheek (Amsterdam) en van Tonny van Breukelen.

Afbeelding: een genietende en visueel beperkte oud-Hollandse Jan Klaassen zoekt met zijn tast- en herkeningsstok zijn weg in het poppentheater. Illustratie: Hetty Paërl. Collectie: Poppenspe(e)lmuseum, Vorchten.

Bijlage: instellingen, organisaties, diversen en apps

- *Poppenspe(e)lmuseum: presentaties van beeldend theater, poppen, figuren, objecten, prenten etc. in thematische overzichtstentoonstellingen in relatie tot de internationale basiscollectie.
- *Braille: een schriftsysteem/alfabet en leeshulpmiddel voor mensen met een visuele handicap – blinden en slechtzienden. Het is een tactiel lees- en schrijfsysteem waarbij iedere letter – waaronder bijvoorbeeld hoofdletteraanduiding – ieder cijfer of leesteken vertegenwoordigd wordt door een unieke combinatie van zes (voelbare) puntjes, die al of niet uitsteken en precies de oppervlakte van een vingertop beslaan.
- *Stichting Accessibility: expertise- en onderzoeksinstituut voor ICT-toegankelijkheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen op het gebied van internet. Zij steunen organisaties bij de ontwikkeling van toegankelijke websites voor o.a. mensen met een visuele beperking.
- *Stichting drempelvrij: opzetten, beheren en uitvoeren van de kwaliteitsregeling Waarmerk drempelvrij.nl ten behoeve van personen met een functiebeperking.
- *Oogvereniging: patiënten- en belangenorganisatie voor mensen met een oogafwijking.
- *Daisyspeler: apparaat, waarmee kinderen of volwassenen met een leesbeperking – visueel beperkten, dyslectici, mensen met een hersenaandoening of motorische aandoening – daisyboeken kunnen lezen. Daisy staat voor Digital Accessible Information System en is een internationale standaard voor digitale audioboeken. Daisy maakt het onder meer mogelijk om eenvoudig in een gesproken boek/document te navigeren en de afspeelsnelheid aan te passen. De daisyspeler verwijst naar verrassende en prikkelende informatie voor oor, oog, neus en vingers.
- *Voelboek: een boek dat niet alleen gelezen of voorgelezen kan worden, maar dat ook op andere vormen van zintuiglijke waarneming inspeelt. Het voelboek is gericht op visueel gehandicapte jongeren en ouderen. Het is bedoeld om verbanden te tonen/leren tussen een woord/teksten – het onderwerp – en een zintuiglijke waarneming, zoals voelen, luisteren en eventueel ruiken.
- *KNFB Reader app: deze zet gedrukte tekst om in spraak en maakt het mogelijk om nauwkeurig, snel en efficiënt toegang te krijgen tot documenten.
- *Prizmo: een goedkoper alternatief t.o.v. de KNFB Reader app. Met deze app kunnen verschillende soorten documenten gescand, opgeslagen, bewerkt en opgeslagen worden. Laten voorlezen is eveneens mogelijk.
- *TapTapSee: deze app is handig bij het 'bekijken' van de figuren. De app helpt om objecten te herkennen. Er wordt daarvan een foto gemaakt door twee keer op het scherm van een iPhone/tablet te tikken, even wachten en de applicatie zegt wat er te zien is. Zo kan TapTapSee vertellen wat voor voorwerp of figuur er getoond wordt of zeggen wat er via een document te lezen is. De app herkent kleuren en werkt met VoiceOver.
- *Voice Dream Reader: een 'alleskunner' die veel door blinden en slechtzienden gebruikt wordt. In de app kunnen pdf- en Worddocumenten, eBooks, artikelen en webpagina's geladen worden, die de app vervolgens in 80 verschillende stemmen en 20 talen kan oplezen. Slechtzienden kunnen bovendien documenten in groot-letter en met aangepaste kleuren lezen. De app onthoudt waar de gebruiker was gebleven. Bladwijzers plaatsen en notities maken is mogelijk.
- *Penfriend: labelsysteem met een sprekende stem.

Geraadpleegde primaire en secundaire literatuur en websites, een keuze

'Een witte stok met gps. Spiritualiteit van de beperking'. Auteur: Christiane Berkvens-Stevelinck, remonstrants predikante en emeritus hoogleraar Europese cultuur van de universiteit Nijmegen.

'Als je het licht niet kunt zien'./'All the Light We Cannot See'.
Auteur: Anthony Doerr. Uitgever: The house of books (2015)/
Scribner (2014). Een 'Young Adult/Teen Book'.

'De stad der blinden'./'Blindness'. Auteur: José Saramago.
Uitgever: J.M. Meulenhoff (2011)/Caminho (1997).

'Mijn levensgeschiedenis'./'The Story of My Life'. Auteur: Helen Keller e.a.
Uitgever: Wereldbibliotheek (2006)/Penguin Publishing Group (2010).

'Wat jij niet ziet'./'Not If I See You first'. Auteur: Eric Lindstrom.
Uitgever: Gottmer (2016)/Poppy (2015).

'Echo's echo's. De kunst van de allusie' (een pragmatische intertekstualiteits-
theorie, waarin de auteur laat zien dat de theorie over intertekstualiteit ook
in de beeldende kunst toepasbaar is; hij hanteert onder andere de termen
'beeldallusie' en 'beeldcitaat'). Auteur: Paul Claes. Uitgeverij: Vantilt (1988).

'Blind & beeld'. Auteur: Christophe Vroom. Uitgever: KOMMA/
d'junge Hond (2016). Zie ook: <http://www.blindenbeeld.nl/>.

'Een brug tussen tactiele boeken en geïllustreerde jeugdliteratuur',
masterscriptie van Colette Pelt (2014):

<http://prentenboekenplus.nl/wp-content/uploads/2015/06/Onderzoek-C.-Pelt-Een-brug-tussen-tactiele-boeken-en-jeugdliteratuur.pdf>.

'Op weg naar braille. Een kennismaking met braille'. Uitgever: NLBB Vereniging van Leesgehandicapten (2014).

'Brief in geheimschrift – het brailleschrift'. Auteur: Rian Visser.
Uitgever: Delubas (2009).

'Bloemen langs de weg'. Auteur: Tonny van Breukelen (2015).
<https://www.bloemenlangsdeweg.nl/index.php/downloads>.

'Braille! Een pleidooi voor onbeperkt lezen'. Auteur: Tonny van Breukelen.
Uitgever: Biblion (2009).
<https://www.bloemenlangsdeweg.nl/index.php/downloads>.

'Rupsje nooitgenoeg'. Auteur: Eric Carle. Uitgever: Lemniscaat/Dreaming fingers (2015) – braille en tactiele prentenboeken voor bijzondere kinderen.
www.deamingfingers.com.

'Ik voel een voet'. Auteur: Maranke Rinck. Illustraties: Martijn van der Linden.
Uitgever: Lemniscaat/Dreaming fingers (2008) – braille en tactiele prentenboeken voor bijzondere kinderen.
www.deamingfingers.com.

Tast- en voelboekjes voor kinderen: prentenboeken met voelbare plaatjes.
Tekst in grote letters en in braille. Ouders/verzorgers met een visuele beperking kunnen hun kind(eren) voorlezen. Blinde kinderen leren op deze wijze om plezierig met taal en tast bezig te zijn. Samenwerkingsverband tussen Visio en Uitgeverij Lemniscaat.

<http://www.visio.org/revalidatie-en-advies/hulpmiddelen/leeshulpmiddelen-of-aangepast-lezen/voelboek/>.

Communicating tactile story ideas to young visually impaired children:
<http://www.tactilebooks.org/making/telling-touch.pdf>.

Duitse vereniging voor blinden 'Anderes Sehen e.V.':
<https://www.anderes-sehen.de/weitere-info/adressen-fur-kaufen-leihen-informieren-helfen/>.

ZiensWijs; maandblad voor oudere mensen met een visuele beperking
<http://www.bibliotheek.nl/catalogus/titel.156857634.html>.

Zie ook: <http://www.dedicon.nl/nieuws-en-reportages>.

'De Stem van Grave': informeert over nieuws en ontwikkelingen in de wereld van slechtziende en blinde mensen. Iedereen die de Katholieke Stichting voor Blinden en Slechtzienden (KSBS) jaarlijks met een vrijwillige bijdrage ondersteunt ontvangt het blad viermaal per jaar gratis in de bus.

http://www.ksbs.nl/de_stem_van_grave/de_stem_van_grave.html.

Non-profitorganisaties moeten meer samenwerken:

https://www.rendement.nl/nieuws/id18266-non-profitorganisaties-moeten-meer-samen-werken.html?amp;utm_source=main_content&utm_campaign=Bestuur+prospect+week+28.

Tips voor toegankelijk maken van websites voor blinden en slechtzienden:

<https://www.frankwatching.com/archive/2011/03/23/maak-je-website-toegankelijk-voor-blinde-en-slechtziende-10-usability-tips/>.

<http://pc-en-internet.infonu.nl/tips-en-tricks/172410-toegankelijke-website-maken-voor-blinde-en-slechtziende.html>.

Expertisecentrum voor revalidatie en training van mensen met een visuele beperking (blinden en slechtzienden): <http://www.visio.org/nl-nl/home>.

Internationaal overzicht van toegankelijke musea, in het bijzonder voor mensen die minder goed zien: <http://www.museum4all.eu/>.

Oogvereniging: <https://www.oogvereniging.nl/2016/05/eu-bereikt-akkoord-toegankelijke-websites-en-mobiele-apps/>.

Transkript (Zellik/Brussel) stelt zich onder meer tot doel, lectuur en informatie toegankelijk te maken voor mensen met een leesbeperking: <http://www.transkript.be/nl/over-transkript/doel>.

Bijzonder informatief kennisportaal voor mensen met een visuele handicap. Site gemaakt door blinde Kim Bols: <https://www.kimbols.be/>.

In het Donker Gezien, een permanente blindenervaringsexpositie te Velsen-Noord: <http://www.inhetdonkergezien.nl/>.

MuZieum, Nijmegen. Wil het publiek o.a. kennis over en begrip voor mensen met een visuele beperking vergroten: <http://muzieum.nl/over-het-muzieum/het-muzieum/missie-en-visie>.

<http://muzieum.nl/voor-scholen/voor-leerlingen-en-studenten/spreekbeurt-over-het-muzieum>.

Van Abbemuseum, Eindhoven. Special Guests rondleiding voor blinde en slechtziende bezoekers:

<https://vanabbemuseum.nl/educatie/special-guests/blinde-en-slechtziende/>.

Vereniging Onbeperkt Lezen. Spreekbuis en belangenbehartiger voor mensen voor wie gedrukte tekst niet vanzelf spreekt, moeilijk of onmogelijk is vanwege een visuele beperking: <http://www.onbeperktlezen.nl/>.

Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind:

<https://www.nsgk.nl/>.

Bibliotheekservice Passend Lezen (BPL):

<https://www.passendlezen.bibliotheek.nl/>.

CBB: <http://www.cbb.nl/>.

Dedicon: <http://www.dedicon.nl/contact>.

Stichting Spits. Penfriend – sprekende pen met een labelsysteem voor hen die niet alles meer kunnen lezen: <http://www.stichtingspits.nl/de-penfriend/>.

National federation of the blind: <https://nfb.org/>.

World Blind Union:

<http://www.worldblindunion.org/English/about-wbu/membership/Pages/Member-Regions-and-Organizations.aspx>.

AnySurfer checklist. Tips voor het bouwen en toegankelijk maken van een website voor iedereen, inclusief voor mensen met een handicap: <http://www.anysurfer.be/nl/label-behalen/het-anysurfer-label>.

OvdM (5-3-2017). Poppenspe(e)lmuseum.

Doelstelling Poppenspe(e)lmuseum

Het Poppenspe(e)lmuseum is een erfgoedinstelling voor en over het (volks)poppentheater, waarin de verschillende poppenspeltechnieken en -stromingen vertegenwoordigd zijn. Een plek waar een rijk en divers overzicht van de geschiedenis en de hedendaagse ontwikkelingen van het (inter)nationale poppen-, papieren-, schimmen-, figuren-, object- en beeldend theater gegeven wordt. In dit narratieve museum staat het verhaal centraal en speelt de collectie daarbij een ondersteunende rol; het museum archiveert en actualiseert het verleden, volgt het heden en heeft oog voor culturele diversiteit. Wij streven ernaar dat ons museum toegankelijk moet zijn voor iedereen, ongeacht beperkingen, leeftijd, gender of achtergrond.

In het kader van de ratificatie (2016) van het VN-verdrag over gelijkwaardigheid voor mensen met een beperking voelt ook het Poppenspe(e)lmuseum – als enige openbaar toegankelijke erfgoedinstelling op poppentheatergebied in Nederland en een geregistreerd museum – zich daardoor verplicht dat ook blinden en slechtzienden kennis mogen maken met het internationale poppentheater. D.m.v. bijzondere exposities, braille- en grootletterteksten, tactiele afbeeldingen en 'aanraakbare' poppentheaterfiguren en objecten kunnen ook visueel beperkten en hun begeleiders op een positieve, recreatieve en bijzondere wijze in aanraking komen met het fenomeen poppentheater in de ruimste zin van het woord.

Afbeelding: een glimlachende en donkere bril dragende Guignol met een tast- en herkenningsstok. Handpop, Lyon. Illustratie: Elsje Zwart. Collectie: Poppenspe(e)lmuseum.

Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum (ANBI)
Musée de Marionnettes et de Guignol Puppentheatermuseum Puppetry Museum
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel./Tél.: +31(0)578 - 56 02 39
Fax: +31(0)578 - 56 06 21 Info: +31(0)578 - 63 13 29
info@poppenspelmuseum.nl www.poppenspelmuseum.nl www.poppenspel.info
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl
www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2

Een kijkje in de poppenkast. Horen, voelen, doen en ontdekken. OvdM. Poppenspe(e)lmuseum.